

Εκεί που χάνονται οι σκιές: Τα ναυάγια της Ελευσίνας και τα ανθρώπινα σκοτάδια

Την Παρασκευή 23 Οκτωβρίου, στο πλαίσιο του 14ου Φεστιβάλ Κινηματογράφου Χανίων, προβλήθηκε το ντοκιμαντέρ της Μαριάννας Οικονόμου «Εκεί που χάνονται οι σκιές», προκαλώντας έντονο προβληματισμό. Η ταινία, που αναμένεται να κυκλοφορήσει στις κινηματογραφικές αίθουσες τον Δεκέμβριο, αποτελεί μία ακόμη ενδιαφέρουσα δουλειά της δημιουργού των «Όταν ο Βάγκνερ συνάντησε τις ντομάτες» και «Αζήτητοι».

Στο επίκεντρο βρίσκεται ο περιβαλλοντικά επιβαρυνμένος κόλπος της Ελευσίνας, σε μια περίοδο κατά την οποία η πόλη προετοιμάζεται να αναλάβει τον ρόλο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης για το 2023. Το ντοκιμαντέρ κινείται ανάμεσα στην καθημερινότητα των κατοίκων, τη μυθολογική και ιστορική κληρονομιά του τόπου και την προσπάθεια να διαμορφωθεί μια διαφορετική προοπτική για την περιοχή. Σταδιακά, ωστόσο, η ιστορία αποκτά μια απρόσμενη διάσταση, καθώς ανατρέπεται η αρχική οπτική της δημιουργού.

Ένας βυθός γεμάτος ιστορίες

Γυναίκες κολυμπούν στα νερά της Ελευσίνας, φαινομενικά ατάραχες μπροστά στη ρύπανση, και απολαμβάνουν τη θάλασσα. Η Οικονόμου τις παρακολουθεί να συζητούν μεταξύ τους για την καθημερινότητά τους, από το τι θα μαγειρέψουν εκείνη την ημέρα μέχρι τα όνειρά τους για το μέλλον της περιοχής.

Ένας άντρας πάνω σε ένα καΐκι αμφισβητεί την απόφαση να ανακηρυχθεί η Ελευσίνα Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, επισημαίνοντας την αίσθηση εγκατάλειψης που κυριαρχεί. Περιγράφει έναν τόπο πληγωμένο, φορτωμένο με τα κατάλοιπα μιας άναρχης βιομηχανικής ανάπτυξης.

Οι υποβρύχιες λήψεις του ντοκιμαντέρ παρουσιάζουν και τι συμβαίνει κάτω από την επιφάνεια αυτών των υδάτων, αποκαλύπτωντας έναν κόσμο άγνωστο στους περισσότερους από εμάς. Οι εικόνες αυτές συνοδεύονται από αφήγηση σε voice-over, μέσα από την οποία ξετυλίγεται η ιστορία Περσεφόνης και του Πλούτωνα, θεού του Κάτω Κόσμου στην αρχαία ελληνική μυθολογία. Έτσι, ο βυθός συνδέεται με τη μυθολογική διάσταση της περιοχής και τα Ελευσίνια Μυστήρια.

Ο υδάτινος κόσμος της Ελευσίνας, σαν ένα αχαρτογράφητο για εμάς Κάτω Βασίλειο, δεν κρύβει όμως μόνο ψάρια και φύκια, αλλά και ναυάγια που επιβαρύνουν το θαλάσσιο περιβάλλον, καθώς επικίνδυνα

υλικά, όπως αμίαντος, διαβρώνονται και απελευθερώνονται σταδιακά.

Μια σύντομη αναζήτηση στο διαδίκτυο αρκεί για να αντιληφθεί κανείς το μέγεθος του προβλήματος. Σε ρεπορτάζ της [Καθημερινής](#), που δημοσιεύτηκε στις 22 Ιουνίου 2026 και υπογράφεται από τον Ηλία Μπέλλο, γίνεται λόγος για περισσότερα από 30 βυθισμένα πλοία στον κόλπο της Ελευσίνας, σε μια περιοχή που προορίζεται να υποδεχθεί “στρατηγικές” επενδύσεις σε λιμενικές υποδομές και logistics.

Το «νεκροταφείο πλοίων» αποτελεί σοβαρή περιβαλλοντική πληγή και δυνητικό κίνδυνο για τη ναυσιπλοΐα, την ώρα που η περιοχή φιλοδοξεί να καταστεί «σύγχρονος κόμβος logistics και ναυπηγικής». Η ανέλκυση και η απομάκρυνση των ναυαγίων είναι σύνθετες και δαπανηρές διαδικασίες, με περιορισμένα οικονομικά κίνητρα. Έτσι, το πρόβλημα διαιωνίζεται, ενώ η Πολιτεία μοιάζει να σφυρίζει αδιάφορα.

Ο κύριος Κώστας και το ναυάγιο

Μέσα σε αυτό το τοπίο εμφανίζεται ο κύριος Κώστας, πρωταγωνιστής του ντοκιμαντέρ «Εκεί που χάνονται οι σκιές». Στα 75 του χρόνια, δύτης με βαθιά γνώση και αγάπη για τη θάλασσα, έχει αναλάβει την προσπάθεια ανέλκυσης ενός ναυαγίου, με στόχο την απομάκρυνσή του από τον κόλπο.

Πρόκειται για μια γοητευτική φιγούρα, έναν άνθρωπο του μόχθου, που τον περιβάλλει μια ρομαντική αύρα. Καθώς περιηγείται στο πλοίο, το οποίο έχει ήδη ανελκυστεί σε σημαντικό βαθμό, δεν στέκεται μόνο στη χρηστική ή περιβαλλοντική διάσταση του εγχειρήματος. Παρατηρεί την κατασκευή του πλοίου, μιλά για τη χειροποίητη εργασία που κρύβεται σε κάθε τμήμα του, επαινώντας ακόμη κι έναν κουβά που ο πάτος έχει καρφωθεί από ανθρώπινο χέρι.

Για τον Κώστα, το πλοίο αποτελεί μοναδικό τεκμήριο μιας εποχής που έχει χαθεί ανεπιστρεπτί. Έτσι, παρότι αναγνωρίζει την αναγκαιότητα της ανέλκυσής του, μοιάζει ταυτόχρονα να τη βιώνει ως πράξη βεβήλωσης. «Κανονικά το ναυάγιο δεν το πειράζεις, είναι στον τάφο του», λέει σε ένα σημείο της ταινίας.

Καταλήγει, λοιπόν, σε μια πρόταση που μοιάζει παράτολμη και συγχρόνως ποιητική: να απομακρυνθούν πρώτα από το πλοίο τα ρυπογόνα στοιχεία και, στη συνέχεια, να βυθιστεί ξανά, ώστε το ναυάγιο να μετατραπεί σε καταδυτικό προορισμό. Η ιδέα γοητεύει όχι μόνο τη σκηνοθέτιδα και τον θεατή, αλλά και τον τότε καλλιτεχνικό διευθυντή της διοργάνωσης «Έλευσις 2023», Μιχαήλ Μαρμαρινό.

Όταν η πραγματικότητα ανατρέπει την αφήγηση

 Υλικό από την ταινία της Μαριάννας Οικονόμου

Η τελετή έναρξης της διοργάνωσης σχεδιάζεται γύρω από τον κύριο Κώστα και το όραμά του. Η καλλιτεχνική δράση φιλοδοξούσε να συνδέσει την ιστορία του ναυαγίου με τον μύθο της Περσεφόνης,

δημιουργώντας έναν συμβολικό παραλληλισμό ανάμεσα στην κατάβαση στον Κάτω Κόσμο και την εκ νέου βύθιση του πλοίου.

Αν και το AI Overview της Google, σύμφωνα με τη δική μου αναζήτηση, παρουσιάζει τη δράση ως υλοποιημένη σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό, η Τελετή Έναρξης της διοργάνωσης «Ελευσίνα 2023» επανασχεδιάστηκε την τελευταία στιγμή, οδηγώντας σε ένα μάλλον αμήχανο καλλιτεχνικό αποτέλεσμα. Όπως αφηγείται το ντοκιμαντέρ, λίγο πριν από την τελετή (μια ημέρα πριν για την ακρίβεια), ένα δημοσίευμα αποκάλυψε ότι ο Κώστας υπήρξε μέλος της Χρυσής Αυγής. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε στην αφαίρεση όλων των στοιχείων που συνδέονταν με το πρόσωπό του από την καλλιτεχνική δράση. Έτσι, η «Περσεφόνη» της ιστορίας μας δεν βυθίστηκε τελικά ξανά.

Ο Κωνσταντίνος Νιζάμης, υπήρξε μάλιστα υποψήφιος με τη Χρυσή Αυγή, καθώς είχε «κατέβει» με την εγκληματική οργάνωση στη Β' Πειραιά.

Αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι η διοργάνωση «Ελευσίνα 2023» πραγματοποιήθηκε μετά την καταδίκη της Χρυσής Αυγής ως εγκληματικής οργάνωσης από τη Δικαιοσύνη. Η δολοφονία του Σαχζάτ Λουκμάν και του Παύλου Φύσσα, η δολοφονική επίθεση εναντίον Αιγύπτιων αλιεργατών στο Πέραμα και οι επιθέσεις εναντίον συνδικαλιστών του ΠΑΜΕ είχαν καταστήσει ευρέως γνωστή τη βίαιη δράση της οργάνωσης.

Στην ταινία, ο Κώστας δηλώνει ότι αν και μέλος, δεν συμμετείχε ποτέ σε δράσεις της Χρυσής Αυγής, χωρίς ωστόσο να αποκηρύσσει την υποστήριξή του προς αυτήν. Αρθρογραφία της περιόδου ([ενδεικτικά από τη Χρυσούλα Παπαϊωάννου στο docville, 22/02/2023](#)) θίγει όχι μόνο την συμπόρευση του Κ.Νιζάμη με τη Χ.Α., αλλά και το γεγονός πως «αρθρογραφούσε συστηματικά στην εφημερίδα «Ελεύθερη Ωρα» με ρητορική μίσους, εκφράζοντας φιλοβασιλικές απόψεις για “μάγκα βασιλιά” και “εθνικιστική κυβέρνηση που έρχεται”».

Η αποκάλυψη προσδίδει στην ιστορία της Οικονόμου μια νέα διάσταση και προκαλεί αμηχανία στον θεατή. Η μορφή που μέχρι εκείνη τη στιγμή είχε παρουσιαστεί μέσα από τη σχέση της με τη θάλασσα, τη μνήμη και την παράδοση διάσωση ενός ναυαγίου αποκτά ξαφνικά ένα διαφορετικό, ζοφερό αποτύπωμα.

Τα σκοτάδια κάτω από την επιφάνεια

✖ Η Μαριάννα Οικονόμου στο Q&A που ακολούθησε την προβολή της ταινίας της.

Στη συζήτηση που ακολούθησε την προβολή στα Χανιά, η Μαριάννα Οικονόμου μίλησε για την αμηχανία που ένιωσε και η ίδια όταν πληροφορήθηκε το πολιτικό παρελθόν ενός ανθρώπου τον οποίο παρακολουθούσε επί τέσσερα χρόνια. Η αποκάλυψη αυτή αναδιαμόρφωσε όχι μόνο την ίδια την ιστορία που αφηγείται το ντοκιμαντέρ, αλλά και τη σχέση της δημιουργού απέναντι στον πρωταγωνιστή της.

Η Οικονόμου, απαντώντας σε σχετική ερώτηση, αναφέρθηκε, επίσης, στη δυσκολία που

αντιμετωπίζουν οι δημιουργοί ντοκιμαντέρ να προβληθούν στην τηλεόραση οι δουλειές τους. Παρότι υπάρχει κοινό και ενδιαφέρον για το είδος, οι τηλεοπτικοί σταθμοί συχνά δεν του δίνουν τον χώρο που του αναλογεί, με την ΕΡΤ να μην αποτελεί εξαίρεση.

Το «Εκεί που χάνονται οι σκιές» ξεκινά από έναν τόπο όπου η περιβαλλοντική καταστροφή, η βιομηχανική παρακμή και η μυθολογική μνήμη συνυπάρχουν κάτω από την επιφάνεια. Στην πορεία, όμως, το ίδιο το πρόσωπο που δίνει ζωή στην αφήγηση ανατρέπει την αρχική της ισορροπία. Το ναυάγιο δεν είναι πια το μοναδικό αντικείμενο που απαιτεί προσεκτική ανάγνωση: στο προσκήνιο έρχονται και τα ανθρώπινα σκοτάδια, εκείνα που δεν αποκαλύπτονται με μια κατάδυση, αλλά απαιτούν πολιτική και ηθική εγρήγορση.

Η ταινία χειροκροτήθηκε θερμά και απέσπασε θετικά σχόλια από τους θεατές του Φεστιβάλ Χανίων.

☒ Η αφίσα της ταινίας